

(ANTI)DISKRIMINACIJA ROMSKE DJECE U OSNOVNIM ŠKOLAMA

- Analiza stanja -

mr.sc. Lejla Hodžić

Sarajevo, 17.11.2014

DEKADA INKLUZIJE ROMA 2005-2015

DECADE OF
ROMA
INCLUSION
2005-2015

- × socijalna inkluzija Roma
- × uklanjanje **diskriminacije** i prevazilaženje neprihvatljivih razlika između Roma i ostatka društva
- × rješavanje položaja Roma u oblastima obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva i stambenog zbrinjavanja

ADMINISTRATIVNO PRAVNA POLAZIŠTA ZA OSTVARIVANJE PRAVA NA OBRAZOVANJE ROMA

Međunarodni dokumenti

- × Univezalna deklaracija o ljudskim pravima (1948)
- × Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966)
- × Konvencija o pravima djeteta (1989)
- × Svjetska deklaracija o odgoju i obrazovanju za sve, Jomtien (1990)
- × Izjava iz Salamanke i Okvirni plan akcija (1994)
- × Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope (1995)
- × Milenijumska deklaracija (2000)
- × Svjetski obrazovni forum, Dakar (2000)

ZAKONSKA REGULATIVA U BIH

Potpisani međunarodni dokumenti:

- ✘ Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima
- ✘ Konvencija o pravima djeteta
- ✘ Međunarodna konvencija o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije
- ✘ Protokol 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda
- ✘ Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope

-
- × Ustav BiH
  - × Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina (2003)
  - × Strategija BiH za rješavanje problema Roma (2005)
  - × Zakon o zabrani diskriminacije (2008)

REFORMA OBRAZOVNOG SISTEMA U BIH

Usklađivanje ciljeva i zadataka odgoja i obrazovanja sa savremenim zahtjevima razvoja društva:

- + poštivanje temeljnih ljudskih prava i demokratije,
- + unapređenje i modernizacija obrazovnih sistema i nastavnih planova i programa
- + i povezivanje obrazovanja s tržištem rada i ekonomskim razvojem

---

“Radit ćemo kako bismo osigurali da sva djeca imaju mogućnost kvalitetnog obrazovanja u integriranim multikulturalnim školama na svim stepenima, oslobođeni političkih, vjerskih, kulturnih i drugih predrasuda i diskriminacije, gdje se poštuju prava sve djece.

Osigurat ćemo da sva djeca, pripadnici nacionalnih manjina, (posebno djeca Romi) budu na odgovarajući način uključena u sistem obrazovanja širom zemlje.“

Strategija reforme obrazovanja, Obećanje 1

“Jezik i kultura svake značajnije manjine koja živi u Bosni i Hercegovini poštivat će se i uklapati u školu u najvećoj mjeri u kojoj je to izvodivo, u skladu s Okvirnom konvencijom o zaštiti prava nacionalnih manjina.”

Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju BiH, Član 8.

DISKRIMINACIJA

- × je kršenje tačno određenog prava, a to je pravo jednakog tretmana na svim područjima, kao što su obrazovanje, zapošljavanje, pristup dobrima i dr.
- × Vrste diskriminacije: **direktna (eksplicitna) i indirektna (implicitna)**
- × Diskriminacija je uvjetovana **stereotipima i predrasudama**

-
- × **Stereotipi** su ustaljene slike i predodžbe koje imamo o određenim pojavama, objektima ili ljudima. Označavaju posljedicu **pojednostavljanja, generalizacije, iskrivljenog mišljenja i predstavljanja kulturoloških atributa kao prirodno datih.**

Npr. “Romi ne žele da se školuju.”

Predrasude su sudovi koji **nisu** zasnovani na činjeničkim i logičkim argumentima.

Označavaju nepovoljan stav prema objektu, koji teži za krajnjom stereotipnošću, emotivno opterećen i koji se ne mijenja lako pod dejstvom suprotnog obavještenja.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

- ✘ Istraživanje provedeno u osnovnim školama KS
- ✘ Tehnike istraživanja:
  - + Skaliranje – propitivanje socijalne distance
  - + Intervjuiranje
  - + Anketiranje
  - + Diskusije u fokus grupama
- ✘ Uzorak: direktori, pedagozi, nastavnici, Romi te učenici i roditelji većinske populacije

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

STAVOVI NASTAVNIKA PREMA ROMSKOJ DJECI

- × Spremni na unapređivanje rada sa romskom djecom kroz dodatne obuke i upoznavanje sa romskom kulturom, tradicijom i običajima.
- × Prihvataju mogućnost saradnje sa romskim kolegama u školi, te učešća u izradi nastavnih sadržaja iz romske kulture.

-
- × Nastavno osoblje škola koje prednjače po broju romske djece u KS, iskazuje **manju socijalnu distancu i veću mogućnost stupanja u blizak odnos sa pripadnicima romske populacije**

-
- × **Mlađi nastavnici su spremniji** da rade na poboljšanju odnosa između romske djece i vršnjaka iz većinske populacije, kroz njihovo upoznavanje sa romskom kulturom, tradicijom i običajima, ali i radeći na zajedničkim interesovanjima i potrebama djece, i omogućavajući djeci smislenu interakciju u kojoj su svi ravnopravno tretirani

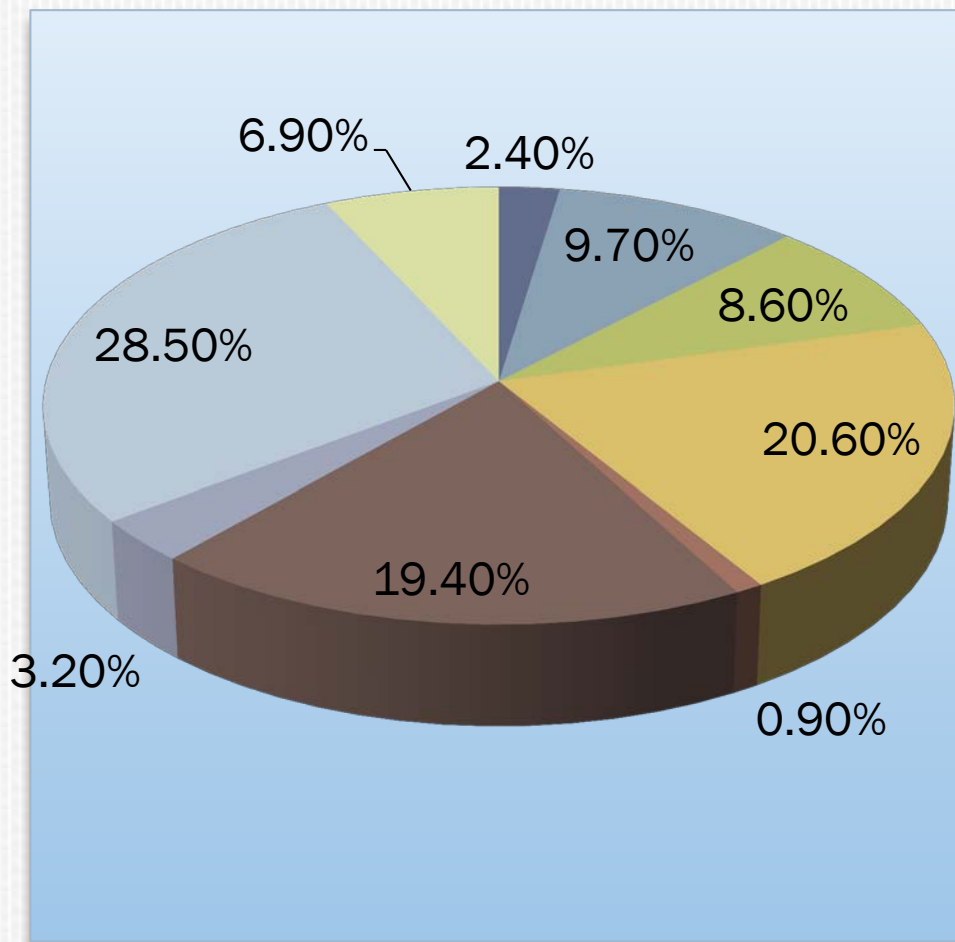
-
- × Nastavnici su prepoznali potrebu za **angažmanom educiranih Roma/romskih asistenata, članova porodice i lokalne zajednice.**

Socijalna distanca neromskih vršnjaka prema romskoj djeci

- ✘ učenici koji ostvaruju svakodnevni kontakt sa romskom djecom, biraju bliži odnos i pokazuju niži nivo izraženosti socijalne distance u odnosu na škole u kojima romske djece uopće nema

Rezultati koji se odnose na skalu socijalne distance

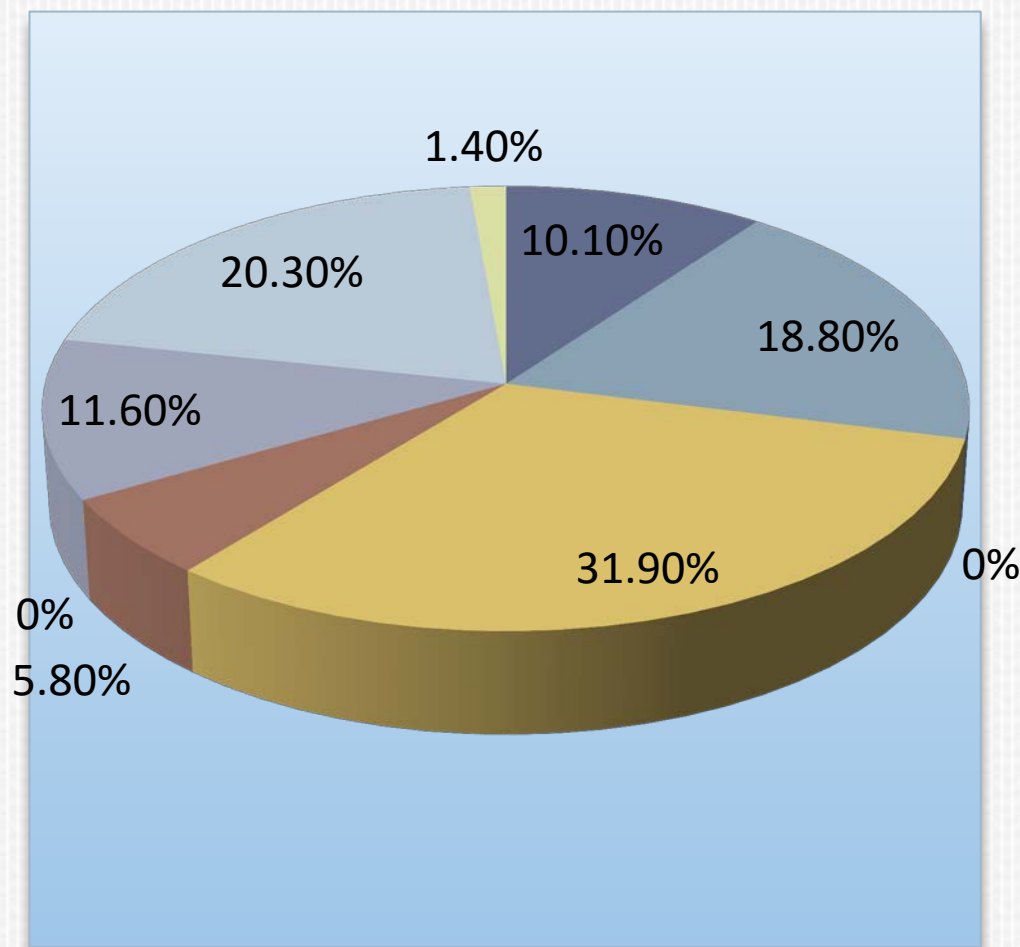
- a) Da sjedim s njim/njom u klupi
- b) Da bude u mom odjeljenju
- c) Da bude u specijalnom odjeljenju unutar moje škole
- d) Da ide u moju školu
- e) Da ide u školu u mojoj ulici
- f) Da ide u školu u Sarajevu
- g) Da ide u školu u Banja Luci, Tuzli ili Mostaru

Socijalna distanca roditelja većinske grupe prema romskoj djeci

---

- ✘ prevladava prihvatanje romske djece kao *suškolaraca* vlastite djece (60,8%)
- ✘ 33,3% roditelja biralo je odgovore koji ukazuju na negativne stavove i visoku socijalnu distancu
- ✘ Negativne socijalne stavove iskazuju roditelji iz onih škola koje pohađa veći broj romske djece za razliku od njihove djece koja biraju pozitivniji odnos

Rezultati koji se odnose na skalu socijalne distance roditelja

- a) Da sjedi u klupi s mojim/om sinom/kćerkom
- b) Da bude u istom odjeljenju kao i moj/a sin/kćerka
- c) Da bude u specijalnom odjeljenju unutar ove škole
- d) Da bude učenik ove škole
- e) Da ide u školu u mojoj ulici
- f) Da ide u školu u Sarajevu
- g) Da ide u školu u Banja Luci, Tuzli ili Mostaru

Diskriminacija u školama Kantona Sarajevo – iskustva i percepcije direktora, pedagoga i nastavnika

---

- ✘ **Diskriminaciju** kao pojavu **razumiju** svi ispitanici i definiraju je kao razlikovanje i onemogućavanje ostvarivanja određenog prava prava
- ✘ **Direktna (eksplicitna) diskriminacija** u školama javlja se sporadično i to u vidu **sprečavanja upisa u školu ili premještaja iz jedne u drugu školu, te nemogućnost pohađanja nastave na romskom jeziku.**

Direktna diskriminacija se najčešće nastoji prikriti ili pravdati različitim mehanizmima.

× **Implicitna diskriminacija** je češće prisutna a neki od njenih oblika su:

Pozitivna diskriminacija:

- + Toleriranje velikog broja izostanaka romske djece
- + Omogućavanje prelaska u viši razred iako romska djeca ne savladaju planirani nastavni sadržaj

Etiketiranje na osnovu socio-ekonomskog statusa

Formiranje neformalnih grupa unutar kojih romska djeca nisu dobrodošla među vršnjacima

---

PREPORUKE

1.

Edukacija nastavnika o kvalitetnom inkluzivnom obrazovanju, koje promovira interkulturalizam i vrijednosti pluralnog društva: sticanje znanja o elementima inkluzivnog obrazovanja i razvijanje potrebnih vještina i kompetencija potrebnih.

2.

Upoznavanje nastavnika sa fenomenom socijalne isključenosti i njenih dimenzija sa fokusom na romsku nacionalnu manjinu koja podliježe svim njenim rizicima.

3.

Uključivanje primjerenih i provjerenih sadržaja o historiji i kulturi, jeziku i običajima romske nacionalne manjine u nastavni proces, aktivnosti u školi i zajednici.

4.

Unapređenje školskih pravilnika i drugih podzakonskih akata koji će oslikavati poštivanje prava svakog djeteta i porodice, i jasno opredjeljenje za borbu protiv diskriminacije po bilo kojoj osnovi.

5.

Razvijanje efikasnijih mehanizama za kontinuirano praćenje efekata obrazovanja za svako dijete, i različitih modela inkluzivnog obrazovanja na nivou odjeljenja, škole i obrazovnog sistema u cjelini.

6.

Razvijanje partnerstva između škole i roditelja, romskih i većinske populacije, sa ciljem donošenja zajedničkih odluka i provođenja aktivnosti koje se tiču unapređenja odgojno – obrazovnog rada.

7.

Edukacija roditelja većinske populacije i druge forma akcija i aktivnosti koje imaju za cilj smanjenje predrasuda i stereotipa prema Romima, te unapređenje uzajamnog razumijevanja i uvažavanja.

8.

Pružanje podrške porodicama i romskim zajednicama i podizanje svijesti o značajnoj ulozi obrazovanja u prevazilaženju socijalne isključenosti i poboljšanja socio – ekonomskog statusa.

9.

Podsticanje romskih roditelja na aktivno učešće u radu škole i stvaranje uvjeta da predstavnici romskih zajednica i porodica budu uključeni u Upravne odbore i Vijeća roditelja.

10.

Planiranje i organizovanje aktivnosti sa djecom, koje će doprinijeti većem uzajamnom uvažavanju, razvoju socijalne kohezije i promovisanju interkulturalnosti.

11.

Razvijanje mehanizama za praćenje, reagiranje i eventualno sankcioniranje pojava oblika diskriminacije po bilo kojoj osnovi. U ovoj aktivnosti bi trebali učestvovati svi uključeni u odgojno – obrazovni proces (direktori, pedagozi, nastavnici, roditelji) .

12.

**Izrada antidiskriminacijskog programa za odgojno
– obrazovne institucije.**